

5. رکوع

۵. رکوع

مسأله ۲۱۴) در هر رکعت بعد از قرائت باید رکوع کرد؛ یعنی به اندازه ای خم شد که بتوان دست را بر زانو گذاشت و اگر سر انگشت ها هم به زانو برسد، کافی است.

مسأله ۲۱۵) احتیاط واجب آن است که در حال رکوع، دست ها بر زانو گذاشته شود.

مسأله ۲۱۶) رکوع، از واجبات رکنی است که زیاد و کم شدن عمدی یا سهوی آن، نماز را باطل می کند. بنابراین اگر بعد از رسیدن به حد رکوع و آرام گرفتن بدن، سر بردارد و بار دیگر به قصد رکوع خم شود و یا رکوع را فراموش کند و در سجده دوم یا بعد از آن متوجه شود، نمازش باطل است.

مسأله ۲۱۷) زیاد شدن رکوع به جهت متابعت از امام (با شرایطی که در بحث نماز جماعت خواهد آمد) موجب بطلان نماز نیست. همچنین اگر در نماز مستحبی سهواً رکوع اضافه شود، نماز صحیح است.

مسأله ۲۱۸) خم شدن باید به قصد رکوع باشد، بنابراین اگر به قصد کار دیگری؛ مانند برداشتن چیزی خم شود، نمی تواند آن را رکوع حساب کند، بلکه باید بایستد و دوباره برای رکوع خم شود و به سبب این عمل، رکن زیاد نشده و نماز باطل نمی شود.

مسأله ۲۱۹) کسی که نمی تواند برای رکوع خم شود، اگر بتواند با تکیه بر چیزی خم شود، باید به همین صورت، رکوع کند و اگر با تکیه کردن هم نمی تواند رکوع کند، باید به هر مقداری که می تواند، خم شود و در این دو صورت نباید رکوع را در حال نشسته انجام دهد؛ هر چند که به صورت نشسته بتواند به اندازه رکوع خم شود. اما اگر اصلاً نمی تواند از حال ایستاده برای رکوع خم شود، باید رکوع را نشسته انجام دهد و احتیاط آن است که نماز دیگری بخواند و رکوع آن را در حال ایستاده با اشاره انجام دهد و اگر نمی تواند رکوع را حتی به صورت نشسته به جا آورد، باید در حال ایستاده با اشاره سر، رکوع کند و اگر نمی تواند با سر اشاره کند، باید برای رکوع کردن، چشمانش را بسته و برای سر برداشتن از رکوع، آنها را باز کند.

مسأله ۲۲۰) کسی که در حال نشسته رکوع می کند، کافی است به قدری خم شود که صورتش مقابل زانوها برسد و گذاشتن دست بر زانو لازم نیست.

مسأله ۲۲۱) زیاد و کم کردن عمدی یا سهوی رکوعی که در حال نشسته یا با اشاره انجام می شود، موجب بطلان نماز است.

مسأله ۲۲۲) در رکوع باید ذکر گفته شود. ذکر واجب رکوع یکبار «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَ بِحَمْدِهِ» یا سه بار «سُبْحَانَ اللَّهِ» است و اگر به جای آن، ذکر دیگری از قبیل «الْحَمْدُ لِلَّهِ» و «اللَّهُ أَكْبَرُ» و مانند آن (غیر از ذکر مخصوص سجده)

به همان مقدار گفته شود کافی است.

مسأله ۲۲۳) در تنگی وقت یا حال اضطرار و ناچاری، گفتن یک بار «سُبْحَانَ اللَّهِ» کافی است.

مسأله ۲۲۴) در رکوع هنگامی که ذکر واجب را می گوید، باید بدن آرام باشد، بلکه حتی در هنگامی که ذکرهایی را به قصد استحباب آن در رکوع می گوید، مانند تکرار «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَ بِحَمْدِهِ» و امثال آن، احتیاط واجب آن است که بدن را آرام نگه دارد.

مسأله ۲۲۵) اگر بخواهد کمی جلو یا عقب برود یا بدن را کمی به طرف راست یا چپ حرکت دهد، باید ذکر را که به خواندن آن مشغول است در حال حرکت قطع کند. اما گفتن ذکر به قصد ذکر مطلق، نه به قصد ذکر نماز، در حال حرکت اشکال ندارد.

مسأله ۲۲۶) حرکت اندک بدن یا انگشتان و مانند آن در حال گفتن ذکر رکوع اشکال ندارد.

مسأله ۲۲۷) اگر هنگام گفتن ذکر واجب رکوع، بدن بی اختیار حرکت کند به گونه ای که طمأنینه واجب از بین برود، باید پس از آرام گرفتن بدن، ذکر واجب را تکرار کرد.

مسأله ۲۲۸) کسی که می داند طمأنینه در حال ذکر رکوع واجب است اگر پیش از رسیدن به حد رکوع و آرام گرفتن بدن، عمدتاً ذکر رکوع را شروع کند، نمازش باطل است.

مسأله ۲۲۹) اگر پیش از رسیدن به حد رکوع و آرام گرفتن بدن، سهواً ذکر را بگوید باید بعد از رسیدن به حد رکوع، مجدداً آن را تکرار کند.

مسأله ۲۳۰) کسی که می داند طمأنینه در حال ذکر رکوع واجب است اگر پیش از تمام شدن ذکر واجب، عمدتاً سر از رکوع بردارد نمازش باطل است و اگر سهواً این کار را بکند، چنانچه پیش از خارج شدن از حد رکوع متوجه شود که ذکر را تمام نکرده، باید در همان حال آرام بگیرد و ذکر رکوع را بگوید و اگر هنگامی متوجه شود که از حال رکوع خارج شده، نمازش صحیح است.

مسأله ۲۳۱) کسی که به خاطر بیماری و مانند آن نمی تواند به اندازه گفتن سه «سُبْحَانَ اللَّهِ» در حال رکوع بماند، کافی است که یک مرتبه «سُبْحَانَ اللَّهِ» بگوید و اگر فقط یک لحظه می تواند در حال رکوع باشد، احتیاط واجب آن است که ذکر را در همان لحظه شروع کند و در حال سر برداشتن تمام کند.

مسأله ۲۳۲) نمازگزار باید بعد از تمام شدن ذکر رکوع بایستد و پس از آرام گرفتن بدن به سجده برود و اگر عمدتاً پیش از ایستادن، یا پیش از آرام گرفتن بدن به سجده برود، نمازش باطل است.

مسأله ۲۳۳) اگر رکوع را فراموش کند و پیش از آنکه به سجده برسد یادش بیاید، باید بایستد و از حالت ایستاده به رکوع برود و چنانچه به حالت خمیدگی به رکوع برگردد، کافی نیست و اگر به این رکوع اکتفاء کند، نمازش باطل است.

مسأله ۲۳۴) اگر در حال سجده اول یا بعد از آن و پیش از وارد شدن در سجده دوم یادش بیاید که رکوع نکرده است، باید برخیزد و پس از ایستادن، رکوع کند و پس از آن دو سجده را به جا آورد و نماز را تمام کند و بعد از نماز بنابر احتیاط مستحب دو سجده سهو برای سجده زیادی انجام دهد.

مسأله ۲۳۵) مستحب است پیش از رفتن به رکوع در حالی که ایستاده است تکبیر بگوید و اگر نمازگزار مرد است هنگام رکوع زانوها را به عقب بدهد و سر را پایین نیندازد و مساوی پشت خود نگهدارد، کف دست را به زانوها تکیه دهد و بین قدم های خود را نگاه کند و پیش از ذکر رکوع یا بعد از آن صلوات بفرستد، ذکر رکوع را تکرار کند، آن را به عدد فرد ختم کند، پس از آنکه از رکوع سر برداشت و ایستاد در حال آرامش بدن بگوید: «سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ».

مسأله ۲۳۶) مستحب است زنان در حال رکوع، دست را بالاتر از زانوها بگذارند و زانوها را به عقب ندهند.